Gemeente Amsterdam

Raadsinformatiebrief

Aan:	De leden van de gemeenteraad van Amsterdam
Datum	17 april 2024
Portefeuille(s)	Onderwijs
Portefeuillehouder(s):	Marjolein Moorman, wethouder Onderwijs
Behandeld door	Afdeling Onderwijs (bestuurszaken.ojzd@amsterdam.nl)
Onderwerp	Meertaligheid binnen het onderwijs

Geachte leden van de gemeenteraad,

U heeft op 26 januari 2023 het initiatiefvoorstel ‘Meertaligheid in het onderwijs’ van de leden Blom, Yilmaz, en De Fockert aangenomen. Het college beschouwt meertaligheid[1] als een onmiskenbare rijkdom en is daarom trots op deze ontwikkeling van meertaligheid binnen het onderwijs. Door namelijk de talige diversiteit van de stad te omarmen en expliciet te waarderen, dragen we bij aan het bevorderen van begrip en respect voor verschillende culturen die de stad rijk is.

Op Amsterdamse scholen heeft meer dan de helft van de leerlingen een biculturele achtergrond waarbij de thuistaal niet Nederlands is[2]. Van leerlingen met een meertalige achtergrond die op school slecht presteren, wordt de thuistaal vaak onterecht gezien als belemmerende factor.[3] Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt echter dat het herkennen en benutten van de thuistaal van leerlingen bijdraagt aan de Nederlandse taalontwikkeling. Wie de thuistaal mee de klas in mag nemen, leert de stof makkelijker, is gemotiveerder en voelt zich meer gezien en gehoord. Met deze brief informeren we u over de wijze waarop het college inzet op het creëren van meer ruimte voor meertaligheid binnen het onderwijs.

Waar is de afgelopen periode op ingezet?
In het initiatiefvoorstel ‘Meertaligheid in het onderwijs’ wordt het college verzocht om het Kenniscentrum Ongelijkheid opdracht te geven om onderzoek te doen naar goede werkwijzen met betrekking tot het in praktijk brengen van meertaligheid in het onderwijs. Het Kenniscentrum Ongelijkheid heeft een vastgesteld onderzoeksprogramma en doet vooral domein overstijgend onderzoek, het is daarom niet mogelijk om het Kenniscentrum Ongelijkheid deze expliciete opdracht te geven. Met het oog hierop is zodoende de samenwerking opgezocht met het Onderwijskennis Netwerk Amsterdam (ONA)[4], en de Werkplaatsen Onderwijsonderzoek

[1] Zie coalitieakkoord 2022-2026
[2] In het primair onderwijs heeft 60% en in het voortgezet onderwijs 56% van de leerlingen een biculturele achtergrond.
[3] Agirdag, 2010
[4] ONA is een samenwerkingsverband tussen het BBO, gemeente Amsterdam en Education Lab. Het betreft hier een kennisinfrastructuur voor duurzame verbetering en innovatie van het Amsterdams basisonderwijs.

Amsterdam (WOA)[5]. Binnen ONA en WOA kan met wetenschappers en onderwijsprofessionals in gezamenlijkheid kennis worden ontwikkeld over goede werkwijzen gericht op meertaligheid binnen het onderwijs. Ook heeft het college verkenningsgesprekken gevoerd met kennisinstellingen, bestaande organisaties, scholen en wetenschappers die deskundig zijn op het gebied van meertaligheid. Op 21 november jl.is een symposium over meertaligheid georganiseerd om input op te halen bij het onderwijsveld.

Wat gaat het college doen?
Uitgaande van het door de gemeenteraad aangenomen initiatiefvoorstel, wetenschappelijk onderzoek en de verkenningsgesprekken, is het evident dat meer ruimte voor meertaligheid binnen het onderwijs bijdraagt aan de onderwijskansen van leerlingen. In samenwerking met het ONA, WOA en Rutu Foundation zet het college middels het Actieplan meertaligheid in het onderwijs in op het creëren van meer ruimte voor meertaligheid binnen het onderwijs. Hierbij is het van belang dat scholen en leraren meer kennis opdoen, meer handelingsperspectieven krijgen aangereikt en meertaligheid (nog beter) gaan inzetten. Het college legt actief de verbinding met aanpalend gemeentelijk beleid, en de landelijke ontwikkelingen omtrent meertaligheid worden nauwlettend in de gaten gehouden.

Doelstellingen Actieplan meertaligheid binnen het onderwijs
Voor het creëren van meer ruimte voor meertaligheid binnen het onderwijs streeft het college naar de volgende doelen:

1) Bewustwording van de meerwaarde van meertaligheid binnen het onderwijs bij leraren, schoolleiders en schoolbesturen;
2) Bevordering van kennisdeling tussen wetenschap en onderwijspraktijk;
3) Kennisontwikkeling over effectieve werkwijzen met betrekking tot meertaligheid in het onderwijs met als doel de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen en kansengelijkheid te bevorderen.

Voor het realiseren van deze doelstellingen zet het college in op twee pijlers: 1) kennisdeling en professionalisering en 2) kennisontwikkeling in co-creatie tussen scholen en wetenschap.

<u>Pijler 1: Kennisdeling en professionalisering</u>
De gemeente biedt kosteloos trainingen, workshops, inspiratiesessies en webinars aan leraren in het po en vo. Bewustwording en inspiratie rondom meertaligheid en taalvriendelijk onderwijs, onderbouwd met wetenschappelijke inzichten en praktijkvoorbeelden, staan hierin centraal. Leraren geven aan niet goed te weten hoe ze meertaligheid in hun les kunnen inzetten en zijn bang voor controleverlies bij het toestaan van andere talen in hun klas.
Om leraren te ondersteunen worden lesvoorbeelden gedeeld, zoals in de klas samen met ouders voorlezen in het Nederlands en een andere taal. Dit leidt tot goed begrijpend luisteren, uitbreiding van de woord- en begripskennis en aandacht voor verschillen tussen talen. Leraren en het schoolbestuur worden binnen deze pijler meegenomen in de wetenschappelijke inzichten en wat er al kan in de klas en op school om ruimte te maken voor meertaligheid.

[5] WOA is een samenwerkingsverband tussen de UvA, HvA en het Kohnstamm Instituut en verschillende Amsterdamse schoolbesturen, waaronder Staij, Zonova en ASKO. Binnen het WOA wordt onderzoek gedaan naar thema's die van belang zijn in een grootstedelijke omgeving.

Schoolbrede aanpak: De Taalvriendelijke School
In 2019 is de Rutu Foundation met de Taalvriendelijke School in Amsterdam begonnen. Het betreft een schoolbrede aanpak; iedereen doet mee, inclusief ouders, het schoolteam en de leerlingen. De Taalvriendelijke School is gebaseerd op de internationale rechten van het kind en gestoeld op wetenschappelijk onderzoek. Momenteel zijn er 40 Taalvriendelijke Scholen waarvan 8 in Amsterdam. Ook is de Taalvriendelijke School in Finland tot een van de top tien onderwijsinnovaties voor Tweetalig Onderwijs uitgeroepen (HundrED, 2020) en wordt het door de OECD een 'promising practice' voor nieuwkomers genoemd (OECD 2022). Binnen deze pijler valt ook het traject voor Amsterdamse scholen om een Taalvriendelijke School te worden. Amsterdamse scholen hebben de mogelijkheid om een tweejarig traject te volgen waarbij het hele schoolteam samen met ouders en leerlingen een meertalige aanpak voor de hele school te ontwikkelen die doorwerkt op meerdere niveaus; visie en beleid (macroniveau), tools en samenwerking (mesoniveau) en didactische en pedagogische strategieën voor in de klas (microniveau).

Kennisbevordering: toegankelijke en bruikbare praktijkkaarten voor scholen
Op de website van ONA en WOA worden praktijkkaarten gepubliceerd en via social mediakanalen breder verspreid. Praktijkkaarten zijn toegankelijke en bruikbare handreikingen waarin wetenschappelijke inzichten zijn vertaald naar concrete acties voor leraren en schoolleiders. Daardoor kunnen meer scholen kennisnemen van kansrijke aanpakken op dit terrein en deze in hun dagelijkse onderwijspraktijk toepassen.

<u>Pijler 2: Kennisontwikkeling in co-creatie tussen scholen en wetenschap</u>
Uitgaande van wetenschappelijk onderzoek kan vastgesteld worden dat meertalige aanpakken zeer kansrijk zijn als het gaat om het bevorderen van de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling van kinderen. Toch weten we nog te weinig, met name in de grootstedelijke context, over de mate van effectiviteit van deze meertalige aanpakken op de ontwikkeling van kinderen. Deze pijler richt zich zodoende op het inzichtelijk maken van meertalige aanpakken die het meest kansrijk zijn voor Amsterdamse scholen.

De kennisontwikkeling over bestaande kansrijke meertalige aanpakken vindt plaats binnen een samenwerkingsverband tussen WOA, Rutu Foundation en ONA (Education Lab). Deze samenwerking zorgt ervoor dat er een ontmoetingsplek komt waar onderzoekers, (expert)leraren, schoolleiders van (Taalvriendelijke) scholen, zich (verder) ontwikkelen op het terrein van meertalig onderwijs door deel te nemen aan de activiteiten die georganiseerd worden. Ook worden de resultaten en de voortgang twee keer per jaar besproken met een klankbordgroep van ouders, leerlingen, leraren en schoolbestuurders.

Pilotscholen en evaluatie
Op basis van inzichten uit de sessies van het bovengenoemde samenwerkingsverband (ONA, WOA en Rutu Foundation) gaan vervolgens leraren van vijf pilotscholen samen met onderzoekers en experts aan de slag om meertalige aanpakken te ontwikkelen die passen bij de behoefte en specifieke context van de pilotschool. De uitkomsten van de pilotscholen worden ook geëvalueerd en gemonitord. Bij het evaluatieonderzoek dat binnen de 5 pilotscholen plaatsvindt worden uitkomsten op de volgende niveaus meegenomen:

- leraren (vertrouwen in eigen kunnen, werkplezier en werkdrukbeleving);
- ouders (mindset/attitude);
- leerlingen (mindset/attitude);
- cognitieve uitkomsten (leerprestaties);
- sociaal-emotioneel (motivatie, vertrouwen in eigen kunnen en welbevinden).

Aan de hand van deze uitkomsten worden de werkzame elementen van de meertalige aanpakken inzichtelijk gemaakt. Deze kunnen vervolgens in de toekomst ingezet worden op verschillende Amsterdamse scholen. Door op beide pijlers in te zetten kunnen we het onderwijs, waarin meertaligheid een plek heeft, duurzaam en wetenschappelijk onderbouwd versterken.

Aanknopingspunten met gemeentelijk en landelijk beleid
Naast de bovengenoemde twee pijlers, blijft het college tegelijkertijd actief zoeken naar aanknopingspunten met zowel (bestaand) gemeentelijk beleid als landelijk beleid. Bijvoorbeeld met het Amsterdamse leesoffensief 'Liefde voor lezen'', dat inzet op de bevordering van leesmotivatie, leesvaardigheden en leesplezier. Hierover wordt u binnenkort door het college geïnformeerd. Het adviesrapport Oproep tot een Leesoffensief: Lees!' stelt dat het bij leerlingen met een meertalige achtergrond van belang is om verschillende boeken rondom hetzelfde thema te lezen, omdat dit bijdraagt aan het leesplezier en de Nederlandse taalontwikkeling. OBA op School[6] werkt momenteel aan collecties op scholen waarbij rekening wordt gehouden met de behoefte aan meertalig aanbod. Daarnaast is meertalig voorlezen binnen de voorschoolse en vroegschoolse educatie onderdeel van het standaardaanbod. Het college blijft kansen en mogelijkheden verkennen binnen gemeentelijk beleid waarbij meertaligheid ingezet kan worden om o.a. het leesplezier bij kinderen te vergroten.

Op landelijk niveau stelt het SLO, het landelijk expertisecentrum voor het curriculum, in het rapport 'Meertaligheid in primair en voortgezet onderwijs' dat meertaligheid relatief weinig ruimte krijgt in de onderwijspraktijk en in de leerplandocumenten. Het SLO stelt in dit rapport dat meertaligheid een kennisbron is die in het onderwijs onvoldoende wordt benut. Als de bron van meertaligheid wél wordt benut, kunnen leerlingen beter participeren in het onderwijs, wat kansengelijkheid zou bevorderen. Het college omarmt deze landelijke ontwikkelingen en blijft deze nauwlettend volgen.

Tot slot
In deze brief heeft het college voor u uitgewerkt op welke wijze scholen de aankomende periode ondersteund en gefaciliteerd worden bij het creëren van meer ruimte voor meertaligheid binnen het onderwijs. Wij stellen voor om u jaarlijks te informeren over de voortgang van deze twee pijlers waar het college en de betrokken samenwerkingspartners op inzetten.

[6] OBA School biedt programma's in de OBA-vestigingen én op school op het gebied van leesbevordering en leesmotivatie, digitale vaardigheden.

Met vriendelijke groet,
Namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Amsterdam,

Marjolein Moorman
Wethouder Onderwijs, Jeugd(zorg) & Armoedebestrijding